

Maa- ja metsätalousministeriö

kirjaamo@mmm.fi

viite: lausuntopyyntö VN/4574/2020 MMM

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi poronhoitolain muuttamisesta

Maataloustuottajain Lapin Liitto MTK-Lappi ry esittää lausuntonaan maa- ja metsätalousministeriön laatimasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi seuraavaa:

Lautakunnan on oltava vapaaehtoinen sovitteluelin

Esitysluonnoksessa sanotaan lautakunnan velvollisuutena olevan edistää sovintoa osapuolten välillä. MTK ja Paliskuntain yhdistys ovat valmistelun aikana ilmaisseet ministeriölle yhteisen tahtonsa aikaansaada sovitteluelimenä toimiva, vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuva, lautakunta, jonka tehtävänä olisi pyrkiä aikaansaamaan sovinto riidan osapuolten eli vahinkoa kärsineen viljelijän ja vahingonkorvausvelvollisen paliskunnan välillä varsinaisen oikeudenkäynnin välttämiseksi. Ministeriön laatima esitysluonnos ei valitettavasti tue tällaista toimintamallia.

Esitetty lautakuntamalli ei edistäisi sovintoa erimielisyystapauksen osapuolten välillä. Koska lautakunnan antama arviolausunto ja ratkaisusuositus olisi ratkaisevaksi tarkoitettu todiste mahdollisessa myöhemmässä oikeudenkäynnissä, niin kiistan osapuolet olisivat tosiasiallisesti pakotettuja lautakuntamenettelyn loppuun saakka pysymään täysimääräisesti kaikissa vaatimuksissaan. Tällä toimintamallilla on vaikea uskoa päästävän osapuolten vapaaehtoisesti solmimaan sovintoon. Esitysluonnoksen mukainen lautakunta olisi tosiasiallisesti käräjäoikeudessa käsiteltävän riita-asian todistelua pakolla valmisteleva lautakunta.

MTK-Lappi ei pidä esitettyä lautakunnan toimintamallia ja tehtävää sovittelulautakunnalle sopivana. Sovittelulautakunnan toiminnan pitäisi perustua osapuolten vapaaehtoiseen osallistumiseen ja mahdollisuuteen neuvotella sovinnosta ilman pakkoa tai huolta sovintoneuvotteluissa annettujen lausumien vaikutuksesta mahdolliseen myöhempään oikeudenkäyntiin. Edellytämme esitystä muutettavan siten, että lautakunta voi antaa asiassa ratkaisusuosituksen vain molempien riidan osapuolen suostuessa lautakuntamenettelyyn.

Vastuu poronhoitotöistä ja vahinkojen korvaamisesta on lain mukaan paliskunnalla

Poronhoitolain mukaan paliskunnilla on vastuu tehdä poronhoitotyöt siten, että vahingot viljelyksille estyvät. Paliskunnilla on voimassaolevan lain mukaan korvausvastuu porojen aiheuttamista vahingoista. Hallituksen esitysluonnoksessa tätä korvausvastuuta pyritään rajaamaan tavalla, jota ei voida pitää hyväksyttävänä.

Korvausperusteen muutokset eivät ole olleet esillä aikaisemmin eri osapuolten välisissä keskusteluissa. Hallituksen esityksellä on ollut tarkoitus uudistaa vain porojen aiheuttamien vahinkojen korvausprosessi

lakkauttamalla arvioimislautakunnat ja siirtämällä vahingonkorvausta koskevat riidat ensiasteena käräjäoikeuden ratkaistavaksi. Lisäksi esitetyn uudistuksen tavoitteena on ollut mahdollisuuksien mukaan luoda osapuolten keskinäistä sovintoratkaisua edistävän lautakuntamallin kehittäminen. Valitettavasti lausuttavana olevassa ministeriön laatimassa esitysluonnoksessa esitetään merkittäviä periaatteellisia muutoksia poronhoitotöihin liittyviin velvoitteisiin ja porojen aiheuttamien vahinkojen korvausperusteisiin sekä korvattavuuteen yleensä. Esitysluonnoksen perusteluissa on tuotu esille yksityiskohtia, jotka eivät mielestämme kuulu perusteluteksteihin. Voimassa oleva oikeus vahingonkorvaukseen on yksiselitteisesti säilytettävä. Nyt korvausoikeus on yritetty poistaa esitysluonnoksen perustelutekstissä ja vieläpä hyvin epämääräisellä viittauksella oikeuskäytäntöön.

Alueen omistajalla ja haltijalla (esim. peltoa viljelevällä vuokramiehellä) on aina oltava mahdollisuus kieltää hallitsemansa alueen aitaaminen. Aitaaminen lähes aina vaikeuttaa ja joiltakin osin myös estää alueen normaalin viljelyn. Alueen omistajalla sekä haltijalla täytyy olla lopullinen määräamisvalta aidan rakentamisesta silloinkin, kun paliskunta haluaisi aidan rakentaa.

Hallituksen esityksessä olisi syytä tasapuolisuuden vuoksi myös todeta paliskunnan voimassa oleva korvausvelvollisuus aidan itsessään aiheuttamista haitoista ja tulonmenetyksistä. Paliskunnan korvausvastuuta porojen aiheuttamista vahingoista ei myöskään voida vähentää sillä perusteella, että luonnonvaraiset eläimet ovat mahdollisesti rikkoneet aidan. Paliskunnan vastuu poronhoitotöistä ei pääty aidan rakentamiseen.

MTK-Lappi ei hyväksy esitetyjä muutoksia paliskunnan vahingonkorvausvelvollisuuteen porojen aiheuttamista vahingoista. Maanomistaja tai alueen muu haltija ei myötävaikuta porojen aiheuttaman vahingon syntymiseen kieltämällä aidan rakentamisen. Maan omistajalla ja haltijalla on perustuslain takaama oikeus määrätä alueensa käytöstä. Vastuu aidan kunnossapidosta ja porojen aiheuttamien vahinkojen estämisestä sekä muistakin poronhoitoon liittyvistä töistä on myös aidan rakentamisen jälkeen täysimääräisesti paliskunnalla.

Edellytämme ministeriön korjaavan hallituksen esityksen voimassa olevaa poronhoitolakia vastaavaksi ja maanomistajan oikeutta kunnioittavaksi. Vahingonkorvausvelvollisuuden perusteita ei pidä muuttaa ja korvausvastuun on säilyttävä paliskunnalla.

Johtopäätös

Kaikkeen edellä olevaan viitaten MTK-Lappi ilmoittaa lausuntonaan, että emme pidä ministeriön laatimaa esitystä sellaisenaan toteuttamiskelpoisena ratkaisuna. Se ei se edistä vahingosta vastuussa olevan paliskunnan ja vahingosta kärsineen viljelijän sovintoa asiassa. Uusi sovittelulautakunta on tarpeellinen, kun sen tehtävät ja rooli määritellään tarkoituksenmukaisesti. Tämän rinnalla on tarpeen hyödyntää myös olemassa olevaa hallintoa porojen aiheuttamien viljelysvahinkojen arvioinnissa. Näkemyksemme mukaan porovahinkojen arviointi tulisi säätää kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisten tehtäväksi.

Sovittelulautakunnan on mielestämme aina oltava molempien asian osapuolten tahtotilan mukainen sovitteluelin. Jos sovittelu ei toisen osapuolen mielestä ole mahdollista, niin vahingonkorvausta koskeva riita-asia tulisi käsitellä tavanomaiseen tapaan käräjäoikeudessa ilman edeltävää pakollista lautakuntamenettelyä. Näin nopeutetaan riidanratkaisua hallituksen esitysluonnokseen ja nykytilaan verrattuna.

Eteläisten paliskuntien alueen tilanne poikkeaa merkittävästi poronhoidosta saamelaisten kotiseutualueella ja erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella. Poronhoitoalueen eteläosissa osa-aikaisen ja harrastusluonteisen poronhoidon osuus kasvaa jatkuvasti, mikä johtaa ilmeisiin laiminlyönteihin lakisäätöisissä velvoitteissa porojen aiheuttamien vahinkojen estämisessä. Jos viljelijöille ja muille maanomistajille aiheutuneita vahinkoja ei saada vähennettyä, ratkaisuksi ei enää riitä pelkkä korvausmenettelyjen kehittäminen. Silloin on puututtava ongelmien juurisyihin myös lainsäädännön keinoin.

Kokonaisuutena arvioiden ministeriön laatima esitysluonnos näyttäytyy viljelijöille puolueellisena, kun esitystekstissä luetellaan mahdollisia muita satovahingon syitä kuin porojen aiheuttamat vahingot. Paliskuntien mahdollisia virheitä poronhoitotöissä ministeriön esitys ei luetteloivastaavalla tavalla.

Muilta osin yhdyimme Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry:n antamaan lausuntoon.

Rovaniemellä 26.4.2020

MAATALOUSTUOTTAJAIN LAPIN LIITTO MTK-LAPPI RY

HANNA-MARI KASURINEN
Hanna-Mari Kasurinen
puheenjohtaja

KAIJA KINNUNEN
Kaija Kinnunen
toiminnanjohtaja

Lähetään sähköpostina: kirjaamo@mmm.fi; johanna.wallius@mmm.fi